Ժ· ՏԱՐԻ 2936 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 7 ՏԱՐԻ 4386 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1893 19 ՀԷՄԱԶԻԻ ԻՎՎԷԼ 1311 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԻՒՂԷ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԻՏԻ Է ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ Գալաթիա, Կ. Պոլիս

مسئوارادا سیه‌ژغزتی آلووآرە ەدەطلە ەدەیلەرد

Direction du journal AREVELK Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

Քաղաքական եւ Ազգային

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դրամագլուխ 150
» » Վեցամսեայ » 75
» » Երեքամսեայ » 40
Օտար երկիրներէ Տարեկան » 56
» » Վեցամսեայ » 28
Ընծիր թուղթի վրայ մասնաւոր տպագր· Տարեկան Օսմ. ոսկի 2
Պատառաց թղթատարի ծանրագին միջոցաւ Տարեկան Ղրուշ 50

Խմբագրութեանս ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ես չի տրուիր։

Les annonces sont reçues AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 15/27 ՆՈԵՄԲ. 1893

ԽԱՐՔԱԳՈՒՆԱՑՔ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՊԻՏԻ ՄԸ

ԱՂ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՂԻ

Աղ չատ չուտենք։ Աղէկ բան չէ։ Աղի կերակուրք աչքը կը տկարացնեն։ Քաւը չատ կը խմցնեն, որով մարսողութիւնը կը դժուարացնեն, ստամոքսը կը թուլցնեն, կը լցնցնեն, և ի վերջոյ կը խանգարեն։ Թոդունք որ կենդանեաց հօտեր ունեցողներ կարելի է դաշին չափ շատ աղ կերցնեն անոնց, համ տալու համար անոնց մսին։ Եւ մեք չատանանք՝ խօսելով աղի վաճառականութեան վրայ, —մանաւանդ աղի արտադրութեան վրայ, որ մեր բնիկ բերքերէն մէկն է։ Մեծ երկիրներ կան որք դուրկ են այս նախնական պէտքէ, օրինակի համար Հնդկաստան, Պրազիլիա, Ամերիկեան և Գալքանեան երկիրք ամանք, ևն։

Հանրային Պարտուց Վարչութեան թողուած հասոյթներու մէջ ամենէն արդիւնաբեր է Մխախտան, և անմիջապես ետքը կուգայ Աղն։ Երկուքն ալ բացառիկ վարչութեան մը ներքեւ են։ Մխախտն այսօր Ռէժի է· այսինքն՝ արտադրողներէն Տէրութիւնը կը գնէ թուրքիոյ մէջ գործածելի ման և ինք կը պատրաստէ ու կը վաճառէ։ Իսկ աղը բոլորովին մենավաճառ է, այն իմաստով որ արտադրութիւնն ալ Տէրութիւնը կ'ընէ, հանքերէն ինք հանելով, և ինք կը ծախէ ուզողին ժողովրդեան, կամ վաճառականներուն։

1892—93 տարւոյ մէջ վարչութիւնն ազէն ստացած է 787,645 ոսկի, որ նախորդ շրջանէն 57,291 ոսկի աւելի է։ Մխախտէն ստացած է՝ 778,909 ոսկի —(750,000 ոսկին իբրեւ տարեկան ռընշեալ տուրք Ռէժիէն), —և 111,251 ոսկւոյ երկրորդ գումար մ'ալ՝ ծխախոտի առատորդէն։

Ներկայ տարւոյս մարտի սկիզբը վերջացած տարեշրջանին մէջ, Հանրային Պարտուց Վարչութիւնը ծախած է 215 միլիոն 172,135 քիլօ աղ, և տրամադրելի ունեցած է մէկ ու կէս տարւոյ պաշար, 310 միլիոն քիլոյէ աւելի։ Այս քանակութենէ 8,344,000 քիլօ միայն կրցած է դուրս ղրկել, 7,046,000 քիլօն ի Հնդկաստան, 963,000 քիլօն ի Հնդկաստան Բուժելի և Գուկարիա և 335 հազար քիլօն Դանուբ։

* * *

Բայց չկարծուի թէ Թուրքիոյ հողէն ամեն տարի հանուած աղն այսչափ է միայն։

Պ· Վ. Ֆայլարա անցեալ տարի անգլիացի արժեւոր ուղղելով մանաւանդ տեղեկագիր մը, երկարօրէն կը բացատրէր աղի Գաշագործներուն հնարքն ու վարմունքն, որք գաղտագողի աղ կը հանեն և կը փոխադրեն՝ երբեմն ծածուկ, երբեմն յայտնի հանդարձակ, և համեմատապէս ածան կը ծախեն երկրագործ եւ դուրս բոյժ ժողովրդեան, որ իւր կենդանեաց համար մանաւանդ կենսական պէտք մ'ունի աղի, և օրինական տուրքը չվճարած աղ բնականապէս աւելի ածան կուգայ քան Վարչութեան ծախած աղն։ Հաղորդակցութեանց զըժուարութիւնն երկրին նեղսերն արդէն կը սուղցնէ աղն, և եթէ Հանրային Պարտուց Վարչութիւնն այնչափ հոդ կը տանի որ երկաթուղիք և հասարակ կառուցիք չատանն, և այսպիսի ձեռնարկներ ընող ընկերութեանց զանազան դիւրութիւններ կ'ընծայէ, պատճառն այս է որ կը տեսնէ որոշապէս թէ ո՛րչափ դիւրանան հաղորդակցութիւնք այնքան պիտի աւելնան իր հասոյթք, և ամենէն աւելի աղն։ Աղքատն ամեն բանէ կրնայ զրկել ինքզինք, բայց աղէ չի կրնար զրկուիլ։ Աղն ածան գնել ամենածած բարիք է իրեն համար։ Հացը կրնայ գտնել՝ հողը մշակելով։ Աղը չի կրնար գտնել հողը մշակելով։ Ամեն տեղ աղ չկայ, և ապահանքերն ինք չի կրնար բանեցնել։ Կը կարծէ՛ք որ, կը հարցունէ Պ. Վ. Ֆայլարա, երկրին սպառած բոլոր աղն այն է զոր Վարչութիւնը կը ծախէ։ 100 ին գոնէ 50 աւելի կրնար ըլլալ Վարչութեան հասոյթն, եթէ Գաշագործները չըլլային։ Գօլֆիներ կան լեռ ցամաքի և լեռ ծովու վրայ, բայց օրինօք արգիլուած է անոնց՝ գէնք գործածել։ Հետեւապէս չատ մը աղ կը փոխադրի լեռ ծովու և լեռ ցամաքի վրայ, առանց բարա մը աւելցնելու Վարչութեան հասոյթի այս ճիւղին վրայ։

* * *

Ժողովրդեան մօտ գալու և բան կարի ածան ծախելու համար, Վարչութիւնն աղի մշերանոցներ հաստատած է ներքին գաւառաց մէջ։ Ի վաճառականք որք ներսերն աղ կը տանին, մրցում չտեսնելով իրենց գէմ, մտացածին գիներով կը ծախեն կենաց այս անհրաժեշտ պէտքը։ Բայց այս հաստատամամբ Վարչութիւնը չատ տեղ չէ կրցած բան մը չհիլ։ Ի վաճառականի պէս գործելու դիւրութիւններէն զուրկ է, վաճառականն ի՛նչ կ'ընէ։ Հնչուն դրամ և կանխիկ դրամ չի պահանջեր։ Աղ գնող գաւառացիներուն, որպէս ուրիշ ամէն բանէ կրնայ զրկել ինքզինք, բայց աղէ չի կրնար զրկուիլ։ Աղն ածան գնել ամենածած բարիք է իրեն համար։ Հացը կրնայ գտնել՝ հողը մշակելով։ Աղը չի կրնար գտնել հողը մշակելով։ Ամեն տեղ աղ չկայ, և ապահանքերն ինք չի կրնար բանեցնել։ Կը կարծէ՛ք որ, կը հարցունէ Պ. Վ. Ֆայլարա, երկրին սպառած բոլոր աղն այն է զոր Վարչութիւնը կը ծախէ։ 100 ին գոնէ 50 աւելի կրնար ըլլալ Վարչութեան հասոյթն, եթէ Գաշագործները չըլլային։ Գօլֆիներ կան լեռ ցամաքի և լեռ ծովու վրայ, բայց օրինօք արգիլուած է անոնց՝ գէնք գործածել։ Հետեւապէս չատ մը աղ կը փոխադրի լեռ ծովու և լեռ ցամաքի վրայ, առանց բարա մը աւելցնելու Վարչութեան հասոյթի այս ճիւղին վրայ։

* * *

Վարչութիւնը վաճառականներուն հետ մրցումի բանուելով, ծրբեմն կը յաղթէ անոնց, երբեմն ալ ինքն կ'ընէ։ Պ. Վ. Ֆայլարա կարծեօք, Վարչութիւնը պէտք էր միշտ յաղթէր· բայց կը գիտէ որ Վարչութեան պաշտօնէից քով առեւտրական ոգին այնքան արծարծուած չէ, գործերը սոսկ առեւտրական տեսակէտով նկատելու և վարելու այնքան վարժուած չեն գեռ։ Վերջին տարեշրջանին մէջ Վարչութիւնն այս աղբիւրէ 57,300 ոսկի աւելի գանձած ըլլալով քան նախորդ շրջանին մէջ, գլխաւոր չափը (10,427 ոսկի) ձեռք բերած է Պենկազիի նահանգին մէջ, հետեւեալ կերպիւ· Պենկազիի աղը կ'ըսպառի գլխաւորապէս Սուրիոյ մէջ, ուր երկու տարիէ հետէ Վարչութիւնը մեծ բանոց հաստատած էր։ Առոր վրայ, Սուրիոյ վաճառականք մրցման սկսան, բայց յաղթուեցան։ Ի Պէրութի Տընօրէնութեան վաճառմունք 4,000 ոսկւոյ չաւելում կը ցուցնեն։ Աղի վաճառականք Պենկազիէն բուն տեղէն չատ մը աղ գնեցին։ Բայց մեծ մասամբ իրենց ձեռքը Ծաց, և ներկայ շրջանին մէջ այնքան պէտք պիտի չունենան Պենկազիէ աղ բերելու, սպասելով որ իրենց մշերքն սպառին։ Հաւանական է որ գինեն ալ կոտրեն վաճառականք, և այն ատեն Վարչութիւնը պիտի չկրնայ մրցիլ իրենց գէմ։ Բայց ասիկա վաղանցիկ բան մ'է։ Երբ վաճառականք չահ ընել ուզեն, անխուսափելի է որ Վարչութիւնն վերջապէս իւր հաշիւը պիտի գտնէ գործին մէջ։ Ի վաճառականին պէս պատասխանատու չէ ան ուզէրէն մը գնել, և ասոր վրայ բարդել իւր ընկերք չահն և ապահովներու տակաւը։ Պ· Ֆայլարա կ'առաջարկէ նաեւ, թէ կարելի է ընդունիլ ֆրանսական վարչութեան դրութիւնն, որ տեղ տեղ տպահանքերը վարձու կուտայ մասնաւորներու, հնչ նակեալ գաւառի մը մէջ միայն ծախելու արտօնութեամբ։

* * *

Փոքր Ասիոյ մէջ երկաթուղիներու չինութեան օգուտը ժողովուրդն անմիջական կերպիւ վայելած է աղի մասին։ Ի Վարչութիւնն երկաթուղւոց ընկերութիւններուն հետ պայմանագրած է որ սովորականէն աւելի ածան տակով փոխադրեն աղն, և տեղ տեղ իրենց կայարաններուն մօտ աղի մեծերանոցներ հաստատեն ու պահպանեն, և փոքր վարձքի մը փոխարէն երկաթուղւոյ պաշտօնեայք աղ ծախեն տեղացիներուն։ Երկաթեայ գծին երկայնքով մինչեն մէկ ասիճան հեռաւորութեամբ, Նիկոմիդիայէ իբր 220 քիլոմեդր դէպ ի ներս, աղի միջին գինը 25 առ 100 դեղչուած է, և այդ հեռաւորութեան վրայ, 14 նոր մշերանոցք բացուած են, որոց աղ կը ղրկուի իզմիրի մօտ Ֆոչայէ, ուր ծովու աղ հանելու կարելաւոր կեդրոն մ'ունի Վարչութիւնն։ Եւ կը խորհուի նոյն երկաթեայ գծին միւս մասին ալ դեղչուած գնով աղ ղրկել Գօչ Հիսարէ։

* * *

Վարչութիւնը վաճառականներուն հետ մրցումի բանուելով, ծրբեմն կը յաղթէ անոնց, երբեմն ալ ինքն կ'ընէ։ Պ. Վ. Ֆայլարա կարծեօք, Վարչութիւնը պէտք էր միշտ յաղթէր· բայց կը գիտէ որ Վարչութեան պաշտօնէից քով առեւտրական ոգին այնքան արծարծուած չէ, գործերը սոսկ առեւտրական տեսակէտով նկատելու և վարելու այնքան վարժուած չեն գեռ։ Վերջին տարեշրջանին մէջ Վարչութիւնն այս աղբիւրէ 57,300 ոսկի աւելի գանձած ըլլալով քան նախորդ շրջանին մէջ, գլխաւոր չափը (10,427 ոսկի) ձեռք բերած է Պենկազիի նահանգին մէջ, հետեւեալ կերպիւ· Պենկազիի աղը կ'ըսպառի գլխաւորապէս Սուրիոյ մէջ, ուր երկու տարիէ հետէ Վարչութիւնը մեծ բանոց հաստատած էր։ Առոր վրայ, Սուրիոյ վաճառականք մրցման սկսան, բայց յաղթուեցան։ Ի Պէրութի Տընօրէնութեան վաճառմունք 4,000 ոսկւոյ չաւելում կը ցուցնեն։ Աղի վաճառականք Պենկազիէն բուն տեղէն չատ մը աղ գնեցին։ Բայց մեծ մասամբ իրենց ձեռքը Ծաց, և ներկայ շրջանին մէջ այնքան պէտք պիտի չունենան Պենկազիէ աղ բերելու, սպասելով որ իրենց մշերքն սպառին։ Հաւանական է որ գինեն ալ կոտրեն վաճառականք, և այն ատեն Վարչութիւնը պիտի չկրնայ մրցիլ իրենց գէմ։ Բայց ասիկա վաղանցիկ բան մ'է։ Երբ վաճառականք չահ ընել ուզեն, անխուսափելի է որ Վարչութիւնն վերջապէս իւր հաշիւը պիտի գտնէ գործին մէջ։ Ի վաճառականին պէս պատասխանատու չէ ան ուզէրէն մը գնել, և ասոր վրայ բարդել իւր ընկերք չահն և ապահովներու տակաւը։ Պ· Ֆայլարա կ'առաջարկէ նաեւ, թէ կարելի է ընդունիլ ֆրանսական վարչութեան դրութիւնն, որ տեղ տեղ տպահանքերը վարձու կուտայ մասնաւորներու, հնչ նակեալ գաւառի մը մէջ միայն ծախելու արտօնութեամբ։

Փոքր Ասիոյ մէջ երկաթուղիներու չինութեան օգուտը ժողովուրդն անմիջական կերպիւ վայելած է աղի մասին։ Ի Վարչութիւնն երկաթուղւոց ընկերութիւններուն հետ պայմանագրած է որ սովորականէն աւելի ածան տակով փոխադրեն աղն, և տեղ տեղ իրենց կայարաններուն մօտ աղի մեծերանոցներ հաստատեն ու պահպանեն, և փոքր վարձքի մը փոխարէն երկաթուղւոյ պաշտօնեայք աղ ծախեն տեղացիներուն։ Երկաթեայ գծին երկայնքով մինչեն մէկ ասիճան հեռաւորութեամբ, Նիկոմիդիայէ իբր 220 քիլոմեդր դէպ ի ներս, աղի միջին գինը 25 առ 100 դեղչուած է, և այդ հեռաւորութեան վրայ, 14 նոր մշերանոցք բացուած են, որոց աղ կը ղրկուի իզմիրի մօտ Ֆոչայէ, ուր ծովու աղ հանելու կարելաւոր կեդրոն մ'ունի Վարչութիւնն։ Եւ կը խորհուի նոյն երկաթեայ գծին միւս մասին ալ դեղչուած գնով աղ ղրկել Գօչ Հիսարէ։

* * *

Ծանկարծ այս վերջինը, առանց հարկի դառնալու, հրաման մը տուաւ հոն գտնուող ծառաներէ մէկուն, որ, չտապկով ընդունած հրամանը կատարելու, ուժգնօրէն բացաւ դուռը։

Ա՛ւ, այս դուռը դուրսէն կը բացուէր։ Միքիլիէի գլուխը կը զանուէր ճիշդ կղպանքին դէմը։

Դուռը բնականաբար քչեց կղպանքը, և կղպանքը, ոչ նուազ բնականաբար, իջաւ Միքիլիէի փառաւոր քիթին վրայ, որ, մէկէնիմիկ, եռաւ նեռուելով, միշտ բնականաբար, գետին թաւալեցաւ՝ ձեռքին ու ոտքերը վեր։

—Ո՞վ է այս մարդը, գոչեց Առման։

Արդէն երկու ծառաներ վեր առած էին Միքիլիէն։

Իր արժանապատուութիւնը վերստանալով։

—Պարոն, ըսաւ Միքիլիէ, իմ երեւումս և մանաւանդ իմ հագուստս կրնան տարօրինակ երեւնալ ձեզ··· Ո՞վ համ Պ· Մարքիզին մէկ բարեկամը, մէկ հիւրը, և կը համարձակիմ չնորհակալ ըլլալ ձեզ այս վայրկեանիս ձեր ցոյց տուած անձնուիրութեանը համար։

Վեհմ էր Միքիլիէ։ Առման անոր երեսը կը նայէր։ Մէկէնիմիկ բան մը եկաւ միտքը։

—Ա՛հ, զուր մի՛ եք այն երկու···

—Ադնուականներուն,—ընդմիջեց Միքիլիէ, որ անախորժ ածական մը կը գուշակէր,—ադնուականներուն որոց Պ· Մարքիզը հաճեցաւ յանդիմանել հիւրընկալութիւն մը ընծայել···

—Լաւ։ Բայց ի՞նչ ընել կուգաք հոս։

—Աւտուած իմ, պարոն, եթէ չվախնայի ձեզ նեղացնել, պիտի համարձակէի ըսել թէ իմ աջակցութիւնս կրնայ օգտակար ըլլալ ձեզ։

—Ի՞նչ բանի մէջ, խնդրեմ։

—Աստո՛ւած իմ, նորէն կ'ըսեմ, մի նեղանաք, բայց, իրաւը գէշ կը չփեչ։

—Շիտակ է···

—Ուժ չունիք, և եթէ հանիք ինչ ըլլալ ինձ, ան բազուկներով լաւագոյն կերպով կը կատարեմ։

Միքիլիէ արդի թաթիրու պէս մատոյ իր բազուկները։

—Դիտէ՞ք ինչպէս կը կատարեն այս չփոմները···

—Օ՛հ, այո։

Իրողութիւնը սա է որ այն երջանիկ ատենները, մանաւանդ վաճառականութիւն մը կար զոր պիտի յիշեցունէք և որ երկար տարի գրամ հայթայթած էր անուշիկ Միքիլիէին։

Կառավարութիւնը պարզեւ մը կուտար, այն անձին որ մարդ մը հանէր ջուրէն· 15 ֆրանք մէկ ոտքի համար, 25 ֆրանք՝ եթէ ձեռքերէ հանաչ։ Անհեթեթ է, բայց ատանկ էր։

Այն ատեն Միքիլիէ հանդարտօրէն կը պատմէր գետզրէ· անցորդ մը կը նրէր Սէնի կամ Լջանցքին մէջ։ ժամանակ կը թողուր անոր որ կատարեալապէս չնչահղձ ըլլայ, յետոյ ինքն ալ ջուրը կը նետուէր և մարմինը տեղերէն կը քերէր։

Այն ատեն ամենէն մօտ պահականոցը կը տանէր զայն· բժիշկ մը կը կանչէին, և Միքիլիէ կը նայէր։

Իր կացութիւնը փափուկ էր· եթէ կեանքը վերահինդանաներ այդ անչունչ մարմնին մէջ, նախ, 10 ֆրանք կը կորսընցնէր· երկրորդ, գետամոյնը կրնար գանգատիլ այն անփափուկ ընթացքին վրայ որով Միքիլիէ վարուած էր իրեն հետ։

Բան մը որ կը բացատրէ թէ ինչ խնամով Միքիլիէ կը հետեւէր զարմանման յաջողութիւններուն, որոց ամեն երեւոյթները կուսումնասիրէր, պատրաստ փախչելու՝ եթէ գործիքը չյաջողէր մահուան։

Ուսոմ չվումները, ծխումները, նիրահնչումները գաղտնիք չունէին իրեն համար։

Նոյն և ի հարկին հաստատութեանս մէջ մեծ. բժիշկներն եւս պիտի այցելեն, որք ժամանակին հետաքրքրութիւններ դարմանելով մեծ փորձառութիւն ունեցած են, և մանաւանդ լուացգոյն հիւանդապահներ և այլ պաշտօնեաներ կարգելով՝ նոցա ամանակները կրկնապատիկ է։ Նաեւ նկատելութեան առնելով թէ՝ այնպիսի վարակիչ ազատելու համար մեծ աշխատութիւն և խնամք հարկ են, ազատեալ մէն մի հիւանդի համար ալ մասնաւոր պարգեւ մը յատկացուցած է։

Արդ, Հոգաբարձութիւնս ասոնց համար ամեն նիւթական զոհողութիւն յանձն առած ըլլալով, ներկայիս կը յանձնարարէ ամեն անոնց որք՝ —եթէ պատահի այնպիսի վարակիչ մի— կ'ուզին ի Հիւանդանոց տանիլ, հիւանդը առանց ծանր վիճակի մ'ենթարկուելու անմիջապէս փութան փոխադրել անդ, որպէս զի կարելի լինի հարկ եղած խնամքները ժամանակին տրուիլ ի հանգրաւթիւն իւրեանց։

Ի վիմաց Հոգաբձ· Ազգ· Հիւանդանոցի

Վ· Աթթինաղաքի Վ· Աթթինաղեան
Ս· Ա· Թաշճեան Բ· Յ· ԻՍԱՆՈՎՈՒԼՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԻՏԱԼԻԱ.—Պանքա Ռոմանայի ծանօթ ինդիրը Պ. Ճոլիդիի նախարարութեան անկման պատճառ եղաւ։ Խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովն կարեւոր տեղեկագրոյն հետագրական համառօտութիւնը միայն ունինք ի ձեռին, զոր չարաճճ աւուր Աթէնքէն հրատարակիչներ։ Տեղեկագիրը նախարարական մեղադրութեան վրայ ամեն զրոյցները չհաստատելով հանգերձ, բաւական անհնարաւոր երեւոյթներ նախարարութեան, և Պ. Ճոլիդիի ղէմ իբր գիրը անտանելի եր այլ եւս։ Բանտարկիչն ալ մեծ բանտային պէս կը վերջանայ։ Քանի մը նախարարներ և ուրիշ պատասխանատու անձեր կ'առնէ կը տանի իւր յարգած յարձանքին մէջ։ Բայց ով ոք յայտնուի Պ. Ճոլիդիէի, և արդարի ալ խնայութիւնք ի գործ դրուին՝ գանձային խնդարեալ կացութիւնը բարւոքելու համար, իտալիոյ արտաքին քաղաքականութեան մասին Ֆրանսացւոց ակնկալած փոփոխումն հաւանական չէ։

ՀՆՏԱՍՏ ԾԵՒՐՈՊԱ.—Ռուսիայէն դուռս եւրոպիոյ ուրիշ կողմերէն հնտահոտի ձայն չկայ։ Վերջին չաբաթական տեղեկագրին նայելով ամբողջ Ռուսիոյ մէջ 1,020 անձինք վարակուած և 528 անձինք մեռած են։ Պաշտօնական հաշուոյ նայելով անցեալ տարի մինչեւ սեպտեմբեր 433,643 անձինք վարակուած եւ 215,157 անձինք մեռած էին Ռուսիոյ մէջ։ Այս տարի, ըստ պաշտօնական հաշուոյ, վարակուողներու թիւն է 62,107, եւ մեռնողներունը՝ 24,284։ Բժշկական յանձնախումբը կը յուսայ թէ հնտահոտը՝ գալ տարի եւս աւելի թեթեւ կերպով մը ճարակելէ ետքը՝ պիտի անհետանայ Ռուսիայէն։

ԿԱՆԱՆՑ ԻՐԱՒՈՒՆՔ.—Նոր Զելանտայի Մարդրպատան օրէնք մը քուէարկից, որուն համեմատ այսուհետեւ գրեթէ բոլոր չափահաս կանայք, տղոց թէ տղուհոց

ԹԵՐԹՈՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի (90)

ԺԻՒԼ ԼԵՌՄԻՆԱ

ԲԱՐԻՁԻ ԳԱՅԼԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԿԱՐՄԻՐ ԱՏԵԱՆԸ

—Ցածէն խօսէ՛, բարեկամս, ցածէ՛ն խօսէ··· խնկիլը տուր ինձ···

—Աւասիկ։

Եւ Միքիլիէ — վանդի ինքն էր, միւս ինքը, գեղեցիկ, անճառելի Միքիլիէն — Առչիպալ ու Թուիլերիի կարկառեց սպահակը որուն մէջ, մայրական փութկոտութեամբ մը, գաղտօրէն Թրջած էր իր չուրթերը՝ ապահով ըլլալու համար թէ չատ տաք չէր։

Ա՛հ, իրաւ չատ գեղեցիկ էր Միքիլիէ, երկար սպիտակ զգեստով մը կապած մէջքը։

Քանի մը օր առաջ, ապարանք փոխադրած էին Առչիպալի անկենդան մարմինը։ Առման ու Պեռնէյ գիտական ամեն միջոցներ ի գործ դրած էր՝ ընկղմեալները աթոռիացնելու համար։ Մարմինը թեթեւապէս ծռած էր գլխիվար։ Թոքերուն մէջ օդ ներփչած էր բերան բերնի։ Կարճ խօսքով, ժամ մը եղաը, մէկ քանի նպաստաւոր նշաններ երեւան գալով, Առման չարունակած էր ուժգին չփոմները։

Սրդ, Միքիլիէ, որ մէկ աչքը գոց մէկը բաց կը քննար վերի յարկը, տար տարօրէն լաւ էր յարատեւ երեխեկի մը ամմուկը։ Քալ Դայը բնապէս հետաքրքիր էր· և յետոյ ոտիկանական տեսլեաններ ունէր որ կը խոռվէին իր հանդարտութիւնը։

Ոտքին ծայրին վրայ կոխելով ելած էր, չուգիով հագուելիք։ Ձեռքը կղպանքին վրայ դրած էր։ Դուռը չէր գոցուած։

Այս վտանգութիւնը պիտի յուզէր միքը եթէ չլիներ թէ Առչիպալ պատուիրած էր իրեն զուրս չելլել, և իրաւամբ, եթէ չէր ուզեր գործ ունենալ հանրային ապահովութեան պաշտպաններուն հետ։ Հրամանը չպահելէն առաջ, խղճահարութիւն մը ունեցաւ, և մօտենալով անկողնին ուր կոնիկլու իր դրամատային երագներուն մէջ կը թաղուէր, ձեռքն անոր ուսին վրայ դրաւ։

—Հէ՛, ըրաւ Կոնիկլու ապառաժով··· ոտիկան-գինեւորը···

—Ոչ, քու Միքիլիէ բարեկամդ։

—Ինչո՞ւ կարթնցուներս զիս։

—Կառաւրուք կայ տունին մէջ··· կը փափագիմ տեսնել։

—Անխոհեմութիւն պէտք չէ։ Օձերդ ձեռք կուտաս···

—Վտանգութիւն ունիմ ազնուականի մը խօսքին վրայ։

—Հըմ մենք գիտենք խօսքին ինչ ըլլալը··· Շատ տուած ենք։

—Մի՛ նախատեր հիւրընկալդ, որ չատ քաջի երեւոյթ մը ունի··· ինծի կուգայ որ բան մը տեղի կունենայ··· Ձեմ գիտեր··· Թերեւս պէտք ունի ձեռքի մը··· կերթամ կոր։

—Միքիլիէ, գոչեց նորէն Կոնիկլու։

Բայց Միքիլիէ այն վհհանձն քնաւորութիւններէն էր զորս մտածումը կ'արթնցընէ։

Ուստի վար իջաւ յամրաքայլ, և զրան մը ձեղքէն լոյս մը նշմարելով, պարզապէս ձեռքս կղպանքին ծակէն նայելու համար։ Արդ, ի՞նչ տեսաւ։

Առման որ Պեռնէյը, որ Առչիպալի մարմնին վրայ կը կատարէր մեր բան չըվումները։

Միքիլիէ ուսերը թոթուեց։

—Ձկղ չունի, մրմնաց։ Բայց գնա՛, բայց վազէ՛··· Ա՛հ, Մարքիզը խղդուած է··· չա՛ր սատանայ··· սա սենեակը պիտի քաոս մ'ընէ նոր հնարքը ըլլալու է նորէն···

Եւ ցած ձայնով կը չարունակէր իր կըշտամբանքներն առ Պեռնէյ։

Ցանկարծ այս վերջինը, առանց հարկի դառնալու, հրաման մը տուաւ հոն գտնուող ծառաներէ մէկուն, որ, չտապկով ընդունած հրամանը կատարելու, ուժգնօրէն բացաւ դուռը։

Աւա՛ղ, այս դուռը դուրսէն կը բացուէր։ Միքիլիէի գլուխը կը գտնուէր ճիշդ կղպանքին դէմը։

Դուռը բնականաբար քչեց կղպանքը, և կղպանքը, ոչ նուազ բնականաբար, իջաւ Միքիլիէի փառաւոր քիթին վրայ, որ, մէկէնիմիկ, եռաւ նեռուելով, միշտ բնականաբար, գետին թաւալեցաւ՝ ձեռքին ու ոտքերը վեր։

—Ո՞վ է այս մարդը, գոչեց Առման։

Արդէն երկու ծառաներ վեր առած էին Միքիլիէն։

Իր արժանապատուութիւնը վերստանալով։

—Պարոն, ըսաւ Միքիլիէ, իմ երեւումս և մանաւանդ իմ հագուստս կրնան տարօրինակ երեւնալ ձեզ··· Ո՞վ համ Պ· Մարքիզին մէկ բարեկամը, մէկ հիւրը, և կը համարձակիմ չնորհակալ ըլլալ ձեզ այս վայրկեանիս ձեր ցոյց տուած անձնուիրութեանը համար։

Վեհմ էր Միքիլիէ։ Առման անոր երեսը կը նայէր։ Մէկէնիմիկ բան մը եկաւ միտքը։

—Ա՛հ, զուր մի՛ եք այն երկու···

—Ադնուականներուն,—ընդմիջեց Միքիլիէ, որ անախորժ ածական մը կը գուշակէր,—ադնուականներուն որոց Պ· Մարքիզը հաճեցաւ յանդիմանել հիւրընկալութիւն մը ընծայել···

—Լաւ։ Բայց ի՞նչ ընել կուգաք հոս։

—Աստուած իմ, պարոն, եթէ չվախնայի ձեզ նեղացնել, պիտի համարձակէի ըսել թէ իմ աջակցութիւնս կրնայ օգտակար ըլլալ ձեզ։

—Ի՞նչ բանի մէջ, խնդրեմ։

—Աստո՛ւած իմ, նորէն կ'ըսեմ, մի նեղանաք, բայց, իրաւը գէշ կը չփեչ։

—Շիտակ է···

—Ուժ չունիք, և եթէ հանիք ինչ ըլլալ ինձ, ան բազուկներով լաւագոյն կերպով կը կատարեմ։

Միքիլիէ արդի թաթիրու պէս մատոյ իր բազուկները։

—Դիտէ՞ք ինչպէս կը կատարեն այս չփոմները···

—Օ՛հ, այո։

Իրողութիւնը սա է որ այն երջանիկ ատենները, մանաւանդ վաճառականութիւն մը կար զոր պիտի յիշեցունէք և որ երկար տարի գրամ հայթայթած էր անուշիկ Միքիլիէին։

Կառավարութիւնը պարզեւ մը կուտար, այն անձին որ մարդ մը հանէր ջուրէն· 15 ֆրանք մէկ ոտքի համար, 25 ֆրանք՝ եթէ ձեռքերէ հանաչ։ Անհեթեթ է, բայց ատանկ էր։

Այն ատեն Միքիլիէ հանդարտօրէն կը պատմէր գետզրէ· անցորդ մը կը նրէր Սէնի կամ Լջանցքին մէջ։ ժամանակ կը թողուր անոր որ կատարեալապէս չնչահղձ ըլլայ, յետոյ ինքն ալ ջուրը կը նետուէր և մարմինը տեղերէն կը քերէր։

Այն ատեն ամենէն մօտ պահականոցը կը տանէր զայն· բժիշկ մը կը կանչէին, և Միքիլիէ կը նայէր։

Իր կացութիւնը փափուկ էր· եթէ կեանքը վերահինդանաներ այդ անչունչ մարմնին մէջ, նախ, 10 ֆրանք կը կորսընցնէր· երկրորդ, գետամոյնը կրնար գանգատիլ այն անփափուկ ընթացքին վրայ որով Միքիլիէ վարուած էր իրեն հետ։

Բան մը որ կը բացատրէ թէ ինչ խնամով Միքիլիէ կը հետեւէր զարմանման յաջողութիւններուն, որոց ամեն երեւոյթները կուսումնասիրէր, պատրաստ փախչելու՝ եթէ գործիքը չյաջողէր մահուան։

Ուսոմ չվումները, ծխումները, նիրահնչումները գաղտնիք չունէին իրեն համար։

—Դիտէ՞ք ինչպէս կը կատարեն այս չփոմները···

—Օ՛հ, այո։

Իրողութիւնը սա է որ այն երջանիկ ատենները, մանաւանդ վաճառականութիւն մը կար զոր պիտի յիշեցունէք և որ երկար տարի գրամ հայթայթած էր անուշիկ Միքիլիէին։

Կառավարութիւնը պարզեւ մը կուտար, այն անձին որ մարդ մը հանէր ջուրէն· 15 ֆրանք մէկ ոտքի համար, 25 ֆրանք՝ եթէ ձեռքերէ հանաչ։ Անհեթեթ է, բայց ատանկ էր։

Այն ատեն Միքիլիէ հանդարտօրէն կը պատմէր գետզրէ· անցորդ մը կը նրէր Սէնի կամ Լջանցքին մէջ։ ժամանակ կը թողուր անոր որ կատարեալապէս չնչահղձ ըլլայ, յետոյ ինքն ալ ջուրը կը նետուէր և մարմինը տեղերէն կը քերէր։

Այն ատեն ամենէն մօտ պահականոցը կը տանէր զայն· բժիշկ մը կը կանչէին, և Միքիլիէ կը նայէր։

Իր կացութիւնը փափուկ էր· եթէ կեանքը վերահինդանաներ այդ անչունչ մարմնին մէջ, նախ, 10 ֆրանք կը կորսընցնէր· երկրորդ, գետամոյնը կրնար գանգատիլ այն անփափուկ ընթացքին վրայ որով Միքիլիէ վարուած էր իրեն հետ։

Բան մը որ կը բացատրէ թէ ինչ խնամով Միքիլիէ կը հետեւէր զարմանման յաջողութիւններուն, որոց ամեն երեւոյթները կուսումնասիրէր, պատրաստ փախչելու՝ եթէ գործիքը չյաջողէր մահուան։

Ուսոմ չվումները, ծխումները, նիրահնչումները գաղտնիք չունէին իրեն համար։

Անչուչտ ինք զանց առաւ — և իրաւամբ — այս փափուկ բացատրութիւնները տալու Պ· տը Պեռնէյի։

Առման տեսաւ անոր կորովի բացուկները, և իր վրայ բժիշկը յաղթեց մարդուս վարանումին։ Արդէն ինք հան չէ՞ր։

—Փարձեցէք, ըսաւ։ Մինակ մի՛ մտաք թէ աչքս միշտ ձեր վրան է։

Միքիլիէ ժպտ մը ունեցաւ· արհամարհոտ նայուածք մը նետեց ծառային վրայ, անոր նիհարութիւնը ծաղրելու համար կարծես, և անկողնին մօտեցաւ։

Օ՛հ, այն ատեն դիւցազնական աչխատութիւն մը սկսաւ։ Կը չփէ՞ր, կը չփէ՞ր, ի՞նչ ուժով և միանգամայն կացութեան ի՞նչ գիտակցութեամբ։ Եւ բազուկը չէր յոգներ։ Կարծես մեքենայի մը չարժումն էր այն, կանոնաւոր և կարուկ։

Հազիւ քառորդ ժամ անցած էր, և արեան չրջաբերումը կը վերածնէր Առչիպալի մարմնոյն մէջ։

—Խո՛ղմ մարդ, հառաչեց Միքիլիէ· կեսրեւայ թէ ծա՛նր լոգանք մըն էր։

Եւ ոտքի Առմանին դառնալով։

—Ի՞նչ կ'ըսէք ուրիշ դարմանի մը։

—Չէ՛, ըրաւ Պ

ցեալ, քանէ տալու իրաւունք կ'ունենան։ Կը կարծուի թէ Երեսփոխանական ժողովը այդ օրէնքը քուէարկեց ակնկալելով որ կա՛մ Մերակոյսը պիտի մերժէր զայն, կա՛մ կառավարիչը Թագուհւոյն հաւանութեան պիտի վերապահէր անոր վաւերացումին։ Այս ակնկալութիւնն ի դերև կաց. վասն զի Մերակոյսը կը խորհէր թէ կանանց քուէները կրնային զօրացնել պահպանողական կուսակցութիւնը, որուն կը վերաքերի իւր անդամց մեծ մասը։ Նոր օրէնքին համեմատ, առաջին անգամ յառաջիկայ ամիս ընտրութիւն պիտի կատարուի, եւ հետաքրքրութեամբ կ'ըսպասուի անոր արդիւնից, մանաւանդ Անգլիոյ մէջ, ուր չատեր, ի մէջ այլոց Լորտ Սալիսբըրի, չատագով են քուէի իրաւունք տալու կանանց։ Պահպանողական կուսակցապետն համոզուած է թէ Անգլուհիք մեծագոյն մասամբ պահպանողական են, և անոնց ընտրական իրաւունք տալով, Պահպանողականք պիտի չահին։

ՁԱՐՆ և մեծ-դուքսերը ցաւակցական յայտ սբերաւոր հեռագրեր ղրկեցին հանգուցեալ Ալեքսանդր Պադենպերկ իշխանին մօր։

ՎԻՆՏՐԻՇ ԿՐԵՑ ԻՇԽԱՆԻ Նորակազմնախարարութիւնն 84 քուէի մեծամասնութիւն ունեցաւ Ռայխսթակին մէջ։

ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ

Պ. ՏԻԲԻՒԻՒԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Եթէ չաբաթ առաւօտ եկած հեռագրեր իտալեան նախարարութեան հրաժարականը կը ծանուցանէին, չաբաթ երեկոյ եկած հեռագրեր ծանուցին ֆրանսական նախարարութեան հրաժարականն։

Արդէն յիշած ենք թէ Պ. Տիւբիւիի նախարարութեան մաս մը չափաւորներէ և մաս մը արմատականներէ բազկացած ըլլալը զինք դժուար դիրքի մէջ կը դնէր հանդիպ նորակոչիռ երեսփոխանութեան, ուր թէպէտ չափաւորք մեծամասնութիւն են, բայց արմատականք, գործաւորականաց հետ միացեալ, ուժեղ փոքրամասնութիւն մ'են տակաւին։

Նախարարական յայտարարութեան վրայ, որ ընդհանրապէս չափաւոր ոգւով խմբագրուած էր, ընդհանուր վիճաբանութիւն տեղի ունենալով, միծագոյն տեղը արաւեցաւ ա՛յ թէ ֆրանքեւռս խնդրոյն, որոյ վրայ միաձայնութիւն կը տիրէ, այլ գործաւորական խնդրոյն, որոյ մասին ամենէն աւելի տարբեր հասղումներ կը տիրեն նոր երեսփոխանութեան մէջ եւս։

Պ. ժօրէս հարցապնդումի մը ներկայած էր՝ գործաւորական վերջին պատգամներու առթիւ նախարարութեան ընդհայգին վրայ։ Պ. Լոքռւա Պ. Տիւբիւիի գաղիղին գէմ խօսեցաւ։ Պախարակից զՊ. Բէդրալ՝ ելմտական նախարարն՝ եկամտի վրայ յատկատուական տուրքի ծրագիրը լքանելուն համար։ Ուրիշներ հակառակ խօսեցան արմատական-գործաւորական վարդապետութեանց, թէեւ հեռագիրն աւելի մանրամասն տեղեկութիւն չի տար միջադէպներուն վրայ, բայց կը ծանուցանէ թէ նախարարութեան արմատական անդամք, Պ. Պ. Բէդրալ, Վիվիէ և Թէռռիէ, հրաժարական տուած են, որոյ վրայ ամբողջ նախարարութիւնն հրաժարած է։ Սա միայն գիտենք թէ ժողովոյ վերջին նիստը չատ յուզեալ եւ զած է։ Կը կարծուի թէ գարձեալ Պ. Տիւբիւի պաշտօն պիտի ընդունի նոր վարչութիւն մը կազմելու։

ՍՊԱՆԻԱ. ԵՒ ՄԱՐՈՒ.—Մարոքի վեհապետին ներկայացուիչ Արաաֆ տեսակցութիւն մ'ունենալով ապահոյի զօրապետ Մաթիասի հետ, բացատրեց թէ իր վեհապետ բարեկամ է Սպանիոյ, որուն այս խնդրոյ մէջ ունեցած իրաւունքները կը ճանչէ։ Միայն թէ Գապիլներուն խօսք հասկցնելու և խնդիրը կարգադրելու համար պատմաժամ խնդրեց։ Իսկ Մարոքեէ կը հեռագրուի թէ կառավարութիւնը զինուորական գործողութիւնները գադրեցնելու համաձիտ չէ, և իւր ռազմական յատակագիծը յառաջ տանելու հրաման ղրկեց Մաթիաս զօրապետին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Պուլկար կառավարութիւնը տարեկան 50,000 ֆր. հանգստեան թոշակ կուտար հանգուցեալ իշխանին։ Ա-նոր մահուան վրայ, ծանոյց այրի իշխանուհւոյն թէ այս թոշակն ինք պիտի ընդունի ցկեանս, պայմանաւ որ հաւանի իւր ամուսնոյն Պուլկարիոյ մէջ թագուելուն։ Իշխանուհին հաւանեցաւ։ Մարմինը ճամբայ հանուեցաւ, և արդէն հասած պէտք է ըլլայ Սոֆիա, ուր մեծ պատուով պիտի ընդունուէր, ըստ կարգադրութեանց։

ԱՋԳՔԱՅՔԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հայրն, որ քանի մը ամիս հեռէ մայրաքաղաքս կը գտնուի, ի մօտոյ Ս. Երուսաղէմ պիտի դառնայ։

Կրթական նախարարութեան կողմէ յանձնարարուած է Աղգ. Պատրիարքարանին՝ որպէս զի վարժարանաց մէջ աչակերտք նեղ սրտնեղութ մէջ չհասնելու համար խնդրուին և մեծ ուշադրութիւն ըլլայ առողջապահական կանոնաց։

Աղգ. Պատրիարքարանի կողմէ այս առթիւ չրջաբերական մը պիտի ուղղուի մայրաքաղաքիս թաղական խորհրդոց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՇԱՆՈՒԹՈՒՄ

Տեղեա. Խորհրդոյ Ադէ. Նեբէ. Վարդապետեան

Բուսվէլի Հիսարի Ս. Սանդուխտ եկեղեցւոյ անտուկի քան երեք ամեայ մատաղութեան հաշուեցոյցն (1891 օգոստոս 1 է 1893 յունիս 30) ըստ օրինի Տընտեսական Խորհրդոյ ներկայացուած և անոր յար և նման մի օրինակն յիշեալ եկեղեցւոյ բակը կախուած է ի տես թաղեցւոց։

Տնտեսական Խորհուրդն այսու պաշտօնական ծանուցմամբ հրաւէր կը կարդայ յիշեալ թաղի Պատուարժան ազգայնոց, որ նոյն հաշուեցոյցին վրայ՝ եթէ որ և է դիտողութիւն կամ քողք ունին, թուականէս մինչեւ 21 օր պայմանաժամու մէջ գրաւոր կերպիւ ներկայացնեն Տնտեսական Խորհրդոյ։

Սոյն պայմանաժամին լրումէն յետոյ՝ որ և է քողք կամ դիտողութիւն անլսելի պիտի մնայ։

13 Նոյեմբեր 1893

ՑՈՒՂԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՐԳԻՍ ԷՖԷՆԴԻ ՔՕՓՇԱՆԷԼԵԱՆԻ

Երէկ, Օրթագիւղի մէջ, փառաւոր հանդէսով կատարուեցաւ Սարգիս էֆէնդի Թօփհանէլեանի յուղարկաւորութիւնը, ի ներկայութեան խուռն և ընտրեալ բազմութեան մը, որուն մէկ մասը կը կազմէր Օսմ. կայս. Պանքայի պաշտօնէութիւնը որոնք եկած էին վերջին յարգանք մը ընծայել իրենց վաղեմի ու երէց պաշտօնակցին։ Ժամ 7ին, տան կարգը կատարուեցաւ հանգուցելոյն բնակարանին մէջ, ուսկից հանդիսական թափորով դագաղն առաջնորդուեցաւ գիւղին Ս. Աստուածածին եկեղեցին։ Թափորին կը նախագահէր Կրօնական ժողովոյ ատենապետ Գեր. Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Ծովհաննէսեան. եւ եկեղեցական դասէն ներկայ էին նաեւ Գեր. Մատթէոս եպիսկոպոս Իզմիրլեան, Օրթագիւղի քարոզիչ Գեր. Վահրամ եպիսկոպոս Մանկունի, Պէշիկթաշի քարոզիչ Արժ. Ցակոբ Ծ. Վ. Աչռա, Ղալաթիոյ քարոզիչ Արժ. Վահան Ծ. Վ. Ցակոբեան, ուրիշ հրկու վարդապետք և բազմաթիւ քահանայք։ Պուլկարաց Էկզարքարանին կողմէ, որ դրկից է հանգուցելոյն տան, Գեր. Էկզարքին փոխանորդը ներկայ էր իբր սգակիր։ Դագաղը ծածկուած էր բազմաթիւ պսակներով, որոց մէջ ուշագրաւ էին երկու մեծ պսակները, Ընթր. պօօքէնոթ-ընէան Օսմ. կայս. Պանքայէն և պալզօնէօ-ընէան Օսմ. կայս. Պանքայէ վերտառութեամբ։ Դագաղին ծածկերը բռնած էին վեց բարեկամներ, որոց չորսը՝ Պ. Պ. Ծանիտ, Սօլէօ, Մալթաս, և Տիսաքէթի՝ գլխաւոր պաշտօնեայք Օսմ. Պանքային։ Իսկ սեւ չղարչներով ծածկուած կերոններ կը կրէին Պանքային հաւաքչիները, որոնք երկար տարիներէ ի վեր ծառայած են հանգուցելոյն ձեռքին տակ։

Դագաղին առջեւէն կը տարուէր, թաւշեայ բարձիկի մը վրայ, Գ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշանը որ կայս. կառավարութեան կողմէ շնորհուած էր Սարգիս էֆէնտիին։

Եկեղեցւոյն մէջ մեռելական պարտզութիւններէն ետք, դամբանական խօսեցաւ Գեր. Իգնատիոս Սրբազան, որ՝ հաւատոյ վրայ գեղեցիկ տետրակ մը ետք՝ ի վեր հանից հանգուցելոյն ջերմեռանդ հաւատքն առ եկեղեցին, ինչպես հազիւ մէկ տարի առաջ, ըսաւ, այս եկեղեցւոյն մէջ կը յիշէր իր հանգուցեալ եղբօր՝ Խաչիկ էֆ. Թօփհանէլեանի հաւատքն, եկեղեցասիրութիւնն ու աղբատասիրութիւնն։ Այս կրկնակ մահերուն հանդէպ, Գեր. քարոզիչ Սրբազանն երկնից վիրհարս ի թիւն հայցից Թօփհանէլեան եւ Արզուման ընտանիքներուն, յորդորեց հանգուցելոյն հզօրորդին ու քեռորդիքը հետեւող հանգամանալ անոնց ազնատոհմ ու գործունեայ հիանքին։

Ցաւարտ դամբանականին, վերստին թափոր կազմուելով՝ դագաղն հանդիսաւ առաջնորդուեցաւ մինչեւ չուկայ, ուսկից փոխադրուեցաւ Շիշլիի ազգ. գերեզմանատունը։ Բազմաթիւ յուղարկաւորք, գլխաւորաբար Պանքայի պաշտօնէութիւնը, կառքերով հետեւեցան դագաղին մինչեւ ի գերեզմանատուն, ուր ամփոփուեցաւ Սարգիս էֆ. Թօփհանէլեանի մարմինն իր հանգուցեալ եղբօր գերեզմանին մօտ։

* * *

Սարգիս էֆ. Թօփհանէլեան՝ Օրթագիւղի ծանօթ դէմքերէն մէկն էր, ուր կ'ապրէր մաքուր համբաւով մը և ընկերական լաւ ձիրքերով։ Ազգ. չրջանակի մէջ իր գործունէութիւնը թէեւ չատ համեստ սահման մը ունեցած էր, իր բազմազբաղ պաշտօնին բերմամբ, սակայն, ինչպէս Իզմիրլեան Սրբազան յիշից իր քարոզին մէջ, չատ արդիւնաւոր կերպով անդամակցած էր գիւղին թաղական խորհուրդին, այն թուականին երբ Ս. Թարգմանչաց վարժարանի կիսաւեր չէնքը վար առնուելով՝ քարուկիր չէնքի մը կառուցումը էական պէտք մը դարձած էր. այդ կրթական յարկի կառուցման գործին մէջ օրինակելի անձնուիրութեամբ աչխատած էր իր պաշտօնակիցներուն հետ։ Թէ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին և թէ այլ բարեգործական հաստատութեանց չէր խնայեր իր գրամը, և զանազան նպատակներով ալ ի՛մամքեր չատ մը անհատական ցուներ, որոնք քաքուն կերպով կ'օրհնեն հիմայ իր յիչատակը։ Դարձեալ, քարոզիչ Սրբազանին խօսքն յիշելով, ճըշմարիտ հօր մը պէս խնամած ու հոգ տարած էր իր քեռորդոց դաստիարակութեան ու քարեկրթութեան։

Կ'արժէ յիչել որ Սարգիս էֆ. Թօփհանէլեան՝ Օսմ. կայս. Պանքայի անդրանիկ պաշտօնատարներէն էր։ 1856ին, երբ հաստատուեցաւ Պանքան, Գալաթիոյ մասնաճիւղին մէջ պաշտօնի մտաւ իբրեւ գրագիր, յետոյ Գալաթիոյ մասնաճիւղին տեսուչ, ապա Գանձապետ, Տնօրէն, Վերատեսուչ, Տեսուչ Գլխաւոր, Տնօրէն Գլխաւոր

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄՍԱԹԵՐԹ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ (ԲՈԼՇԵՎԻԿՆԵՐԻ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՊԱԼԱՏԱՅԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ, ԳՅՈՒՂԱՑԻ ԵՎ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ԻՄԱՑԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄՆԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱԽԱԶԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱԽԱԶԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱԽԱԶԻ ՏԵՂԱԿԱԼ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱԽԱԶԻ ՏԵՂԱԿԱԼԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱԽԱԶԻ ՏԵՂԱԿԱԼԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՂԱԿԱԼ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ՝ ԼՕՆՏՐԱՒ ՄԷՋ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ ՈՐ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ

ԼՕՆՏՕՆԻ ՕԼԻՄԲԻԱ ԱՊԱՐԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Այս յուշահանդէսը, որոց բացումը կայնէսի իշխանին ու իշխանուհւոյն կողմէ տեղի պիտի ունենայ, հոն ապրանք ի տես դնողներուն կը խոստանայ ասկից առաջ տրուած յուշահանդէսը։ Հինգ միլիոն անձինք այդ յուշահանդէսը այցելեցին և գոնէ յիշատակ մը պահելուհամար զանազան նիւթեր գնեցին անկից։ «Կոստանդնուպոլիսը Լօնտրայի մէջ» աներեւակայելի ընդունելութիւն մը պիտի գտնէ և անգլիական մամուլը սր աւուր չխնայեցանց յաւաջանալը իր ընթերցողներուն կիմացնէ։ Ի տես դրուած ամեն նիւթի վաճառումը ազատ ըլլալէ զատ, նաեւ ամեն միջոցներով պիտի քաջալերուի։ Վարչութիւնը մասնաւոր առաւելութիւններ ալ պիտի տայ անոնց որոնք հոն իրենց գործերնէ եղածակը պիտի ցոյց տան գործատուներ բանեցնելով, զոյսրինակ մետաքսէ կերպասներու, բանուածքի, սատափէ ձեռագործներու եւ ճաշարակատր չինուածքներու։ Յուշահանդէսին մասնակցողներուն Անգլիա խրկուած ու վաճառած ապրանքները ո՛ւ եւ է տուրքի մը չի պիտի ենթարկուին։

Յուշահանդէսին յատակագիծը և կանոնագիրը տեսնելու և ուրիշ աժեն տեղեկութեանց համար անյապաղ պէտք է դիմել «Օլիմբիա Լիմիթըտ» ընկերութեան գրասենեակը Ղալաթիա Քարաքէօյ թիւ 13։

880 10—10

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿ.

ՀԻՄՆԵԱԼ ԸՍՏ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԻ

1892 ՕԳՈՍՏՈՍ 2/14ԻՆ

Ապահովագրութիւնք ՀՐԴԵՀԻ, ՓՈԽԱԴԱՐՁԱԿԱՆ,

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՊՈՒԱՏԵԼԻՆ, Կ. ՊՈԼԻՍ,

ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

20 ՍԵՓԷՐ 1310

ԿԵՆԱԾ ԵՒ ԱՅԼ ԱՄԵՆԱՅՆ ՎՆԱՍՈՒՑ

ԵԷՆԻ ԽԱՆ, ՔԱՐԱՔԷՕՑ, ՂԱԼԱԹԻԱ 771

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

“ՓԻՆԻՔՍ„

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՒՅԹ Անգլ. ոսկի 1.000,000

Հիմնեալ ի Լէյնըն յամի 1782

ՓԻՆԻՔՍ, հիմնեալ առաւել քան մի գար յառաջ, ոսոկ հրդեհի ապահովագրա. թեան ընկերութիւն մ՚է՝ որոյ բաժնետէրտերք Անգղիոյ ամենահարուստ և հանգուցեալ էրամատէրեր են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մի գլխաւոր ապացոյն է 18,000,000 Անգլ. ոսկւոյ գումարն զոր յարդ վճարած է հրդեհի ձախ. սուց համար։

618

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ՚ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակահ՝ կալուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ ատենապետից, որք ունիմք լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասներն։

Հ. ՍԻՒՆԱՆ և ԸՆԿ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուկարիոյ և Սեւ ծովու եզերաց Ղալաթիա, Կամուրջի գէմ, Քօմիսիօն խանի անկիւնը։

ԻՎԱՆ ՊԱՊՈՒ ՍԻՐԱՍՓԻՐԻ

Ասաքիրը Շահանէ մուսեէնաթը իչուն միւպայա օլունաճագ ոլան 300,000 գրեէյէն 400,000 գրեյէյ գառար բաթաթես իւէ 150,000 դրեէյէն 200 000 գրեէյէյ գառար Նօխուսարն Թըլրինը սանիի բուվինին 15 նճի բագար իրթէսի կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճկի վէ իրթէսի կիւնի տակի թէգարրուր իսկճկը ֆիյա թրնտան 100ոէ 5 թէնգիլի գառալ օլունճաղը հիճ թէլ իմտարսա թօղիսի օլանլարդն մագազար Սէրաքքրի լէվազիմդիր. Հեմդիճ ադրէքսին կէլմէյէ